

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שבת ויום טוב ביצה שנולדה בזה אם מותרת בזה

(ד' א') אתמר, שבת ויום טוב (הסמוכים, והוא הדין להיפך), רב אמר: נולדה בזה, אסורה בזה. ורבי יוחנן אמר: נולדה בזה, מותרת בזה.

(ומברר) נימא קסבר רב קדושה אחת היא (והרי הם כיום אחד ארוך)?! והאמר רב (עירובין ל"ח ב'): הלכה כארבעה זקנים ואליבא דרבי אליעזר, דאמר שתי קדושות הן (ומערב ליום אחד למזרח, ולשני למערב)!

אלא הכא בהכנה דרבה קמיפלגי (דאמר הכנה בידי שמים נאסרת מיום טוב לשבת, שסעודת שבת צריכה הזמנה מיום חול, מגזרת הכתוב); רב אית ליה הכנה דרבה, ורבי יוחנן לית ליה הכנה דרבה.

אושפיזכניה (בעל הבית) דרב פפא, ואמרי לה ההוא גברא דאתא לקמיה דרב פפא. הוּו ליה הנך ביצים משבת ליום טוב (היום נולדו והיה רוצה לאכלן למחר ביום טוב).

אתא לקמיה (דרב פפא). אמר ליה: מהו למכלינהו למחר? אמר ליה: זיל האידנא ותא למחר. דרב לא מוקי אמורא עלויה (לא היה מעמיד מתורגמן לפניו לדרוש דרשה לרבים), מיומא טבא לחבריה (לאחר סעודת יום טוב עד מחר), משום שיכרות (שרב היה מורה בדרשתו, ושיכור אסור להורות).

(ד' ב') כי אתא למחר אמר ליה: איכו השתא (אם הוריתי לך אתמול בשכרותי), אשתלאי (שכחתי ושגגתי, והייתי מורה בו היתר), ואמרי לך (הייתי אומר לך): רב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן. הא אמר רבא (לקמן, ה' א'): הלכתא כותיה דרב בהני תלת, בין לקולא (בשני ימים טובים של גלויות) בין לחומרא (לענין ביצה שנולדה בשבת לאכלה ביום טוב, ובשני ימים טובים של ראש השנה).

שיטות הראשונים

הכנת 'נולד' האם אסורה מהתורה או מדרבנן: הלכה כרב, שנולדה בזה אסורה בזה. והקשו הראשונים, כשחל יום טוב לאחר השבת, והביצה נולדה בשבת, מאתמול גמרה לה, ביום שהוא חול! וביארו **תוספות** (תירוץ א') דמכל מקום כשנולדה בשבת הרי זו הכנה, דגם בשעת לידה שייך הכנה. ולפי זה, ייתכן שאסורה מהתורה.¹ וכן דעת רבינו ירוחם. ודעת רמב"ן, רשב"א, חינוך, ור"ן, שאיסורה מדרבנן.² והרמ"א פסק שאיסורו מהתורה.³

¹ כן נקט ה"ם של שלמה' (ביצה אג) כדבר פשוט, בהבנת תירוצם הראשון. אמנם ראה מג"א (או"ח תקיגה, ס"ק ח) שחלק עליו. וראה שער הציון (ס"ק טז) שדן בדעות. וראה כף החיים (ס"ק לא). וראה להלן. וראה בתוספות תירוץ נוסף.

² זה לשון הרמב"ן: שהלידה כמו כן נקראת הכנה, שמחמת לידתה אנו נהנין בה. מכל מקום אתה צריך לידע, שאין לידה דומה להכנת גמר. שהכנת גמר אינה ליומא, אלא למחר, ואין יום קדוש מכין לחבירו דבר תורה. אבל הכנת לידה, מדין תורה הכנה ליומא היא, ומותרת היא ביומה, דשבת מכינה לעצמה, וכן יום טוב, ואין צריך לומר למחר בשני שמותרת. ולמה אסרו אותה? מדבריהם, מפני שכבר נאסרה ביומא, ונמצאת הכנתה ליום שני והוה ליה יו"ט מכין לשבת.

³ או"ח תקיגו. ובשער הציון (תקיגה, אות טז) הביא דיון באחרונים, ודעת המג"א (תקיגה, ס"ק ח), וש"ע הרב (סעי' ט) שאיסורו דרבנן (אמנם דעת שער הציון נוטה שאיסורו דאורייתא, עיי"ש, ונשאר בצ"ע).

מקורות: תוספות (ד' א', ד"ה אלא). רשב"א (ד' א', ד"ה רב אית ליה). רבינו ירוחם (תולדות אדם וחווה, נתיב טו, חלק ה, אות כ"ב). רמב"ן (מלחמות ה', ב ב ברי"ף, ד"ה אמר הכותב דברי הר"א אפרים). ר"ן (א ב ברי"ף, ד"ה דרב). חינוך (מצוה רצח).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שבת ויום טוב, ונולדה ביצה בשבת, מהו לאכלה ביום ב' דיו"ט: משמע מדברי הר"ן⁴ שאם אירע יום טוב בימים א' ב', ונולדה ביצה בשבת, מותר ביום ב'.⁵ וכן כתב מהרי"ל. ומדברי רבינו ירוחם משמע שבכי האי גוונא, אף ביום שני אסור. והרמ"א פסק כמהרי"ל⁶.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות יום טוב, סימן תקיג)

ה. אם נולדה ביום טוב ראשון, מתקרת ביום טוב שני, בשני ימים טובים של גליות, אכל בשני ימים טובים של ראש השנה וכן בשבת ויום טוב הסמוכים זה לזה, נולדה בזה, אסורה בזה. הגה: ואם יום טוב ביום א' ב' ונולדה בשבת שלפניהם, מתר ביום ב' של גליות (מהרי"ל).

ו. ... הגה: וגוי המביא ביצים ביום טוב ראשון ומסית לפי תמו שנוולדו מאתמול, מתר לסמך עליו (מרדכי ריש ביצה). ודוקא ביום טוב שחל באמצע השבוע, אכל ביום טוב שחל באחד בשבת, שאז יש לחוש שמא נולדה בשבת ואסור מדאורייתא ביום טוב, אין גוי מסית לפי תמו נאמן (לומר שנולדה בערב שבת); ודוקא ביום טוב ראשון, אכל ביום טוב שני, אפלו ראש השנה, נאמן, דאינו אלא דרבנן (תרומת הדשן סי' ע"ט).

עצים שנשרו מן הדקל בשבת וביום טוב

(ד' ב') אמר רבי יוחנן: עצים שנשרו מן הדקל (שנשבר) בשבת, אסור להסיקן ביו"ט (הסמוך לו)?

ואל תשיבני ביצה (שאמרת בה נולדה בזה מותרת בזה, דהכא שייך למיסר טפי). מאי טעמא? ביצה משום דביומא (אי לאו דאסירא משום דנולדה בשבת) נמי חזיא לגומעה (שיש בני אדם גומעים כן), ולא קא שרי לה עד למחר, מידע ידיע (כי שרית ליה למחר, ולא אתמול) דבת יומא אסורה (ולא יבוא להתיר ביצה שנולדה ביום טוב).

עצים דלא חזו ליומייהו (גם בלא איסור מוקצה אסורים, שאין מבערים אש בשבת), אי שרי להו למחר, אתי למימר ביומייהו (כשנשרו ביום טוב) נמי שרו, ואתמול (שלא ביערנום) משום שבת הוא, דלא חזו להסקה.

אמר רב מתנה: עצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור ביום טוב, מרבה עליהם עצים מוכנים ומסיקן.

(ומקשה) והא קא מהפך באיסורא (כשמוליכין בתנור מזוית לזוית)?

(ומתרץ) כיון דרובא דהיתרא נינהו, כי קא מהפך, בהיתרא קא מהפך (שהאיסור בטל ברוב).

⁴ שכתב שאם חל יום טוב ביום ז' א' (כלומר יו"ט ראשון חל בשבת, ויו"ט שני ביום ראשון), אסור ביום טוב שני, משמע הא אם חל יום טוב א' ב', שרי ביום שני. כן דייק בדבריו בדרכי משה (טור, או"ח תקיג, ס"ק ג).

⁵ דממה נפשך, אם יום ראשון הוא יו"ט, אם כן יום שני הוא חול ושרי, ואם שני יו"ט, א"כ יום ראשון היה חול, ואם כן הפסיק יום חול בין שבת ליו"ט, ושרי.

⁶ או"ח תקיגה. וכן תמה הב"י על דברי רבינו ירוחם, למה תיאסר ביום השני, הלא ממה נפשך מותר, עיי"ש. מקורות: רבינו ירוחם (תולדות אדם וחווה נתיב ט"ו, ח"ה). ר"ן (א ב ברי"ף, ד"ה איתמר). מהרי"ל (הל' יום טוב סעי' כג).

⁷ משום הכנה דרבה. ואם נשרו מן הדקל ביום טוב, אסור להסיקן ביום טוב בפני עצמן, משום דהוה להו נולד. ואסרי להו רבנן גזירה משום שמא יעלה ויתלוש. רי"ף ורא"ש (סי' ב). המג"א (תקז, ס"ק ד) הביין מדבריהם דחד טעמא נינהו. ועיי"ש. וקרוב נתנאל (אות ר) דחה דבריו וכתב דתרי טעמי נינהו.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

והא קא מבטל איסורא לכתחלה, ותנן: אין מבטלין איסור (בידיים) לכתחלה.⁸

הני מיילי בדאורייתא (כגון תרומה). אבל בדרבנן (כגון מוקצה דהכא), מבטלין.

(ומקשה) ולרב אשי דאמר כל דבר שיש לו מתירין, אפילו בדרבנן לא בטיל, מאי איכא למימר (הרי האיסור לא בטל, וקא מהפך באיסורא)!!

(ומתרץ) הני מיילי היכא דאיתיה לאיסורא בעיניה; הכא, מקלא קלי איסורא.

שיטות הראשונים

כי קא מהפך, בהיתרא קא מהפך, האם גם כשהאיסור ניכר: דעת רשב"א דהא דמרבה עליהם עצים מוכנים, איירי גם כשהאיסור ניכר.⁴⁰ ודעת הר"ן שאם עצי האיסור ניכרים, אין ביטול מועיל להם, שאין ביטול מועיל לדבר שהוא ניכר לעין. וכן פסק הרמ"א.⁴¹

מרבה עליהם עצים מוכנים ומסיקן: כתבו רשב"א⁴² ור"ן דאיכא מאן דאמר דדוקא כשיש בתנור עצים של היתר (אלא שאין בהם שיעור לבטל עצי האיסור).⁴³ ומדברי הרא"ש נראה שאף אם אין עצי היתר בתוך התנור, מותר.⁴⁴ והשו"ע פסק כדעה ראשונה.⁴⁵

עצים שנפלו לתנור בשבת ורוצה לבטלם ברוב ביו"ט שאחריו: הטור כתב בשם אחיו, הר"ר יחיאל, שאם נשרו בשבת, אסורים אפילו על ידי ביטול ברוב.⁴⁶ ומדברי הטור עצמו נראה שסובר שמותרים על ידי ביטול ברוב.⁴⁷ והשו"ע פסק

⁸ תרומות (ה,ט): סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה, ואח"כ נפלו שם חולין, אם שוגג, מותר. ואם מזיד, אסור.

⁹ דאף על גב דאיסורא בטיל ברובא, הני מיילי היכא דאיערב ממילא. אבל לאערובי ולבטולי בידיים, אסור.

⁴⁰ כן כתב רשב"א (חי' שבת), דלא מתורת ביטול נגעו בה, דכל דבר שהוא בעין וניכר בשעת תשמישו, אינו בטל, אלא הכא צריך רוב כדי שלא ייראה כמטלטל את האיסור אלא כמטלטל בהיתר. אמנם צ"ב, שכן כאן (חי' כתב כדעת הר"ן. וראה ביה"ל (תקז,ב), ד"ה שלא) שעמד על הסתירה. ונראה שגם דעת הרא"ש שאף כשניכר מותר, ראה הערה בפיסקה הבאה.

⁴¹ או"ח תקז,ב. אמנם הרש"ל ב"ם של שלמה' (סי' ו) כתב שכל שאר המחברים לא חילקו בזה, ושכן נראה להלכה, דאפילו ניכרים שרי, דאין זה דומה לשאר ביטולים, דהכא מיקלי קלי איסורא, עיי"ש. וכן כתב בשמו המג"א (ס"ק ב). וכן כתב המשנ"ב (ס"ק יא) שיש פוסקים המקילים בדין זה ביותר. ובכף החיים (אות טוב) כתב דבמקום שאי אפשר לאפות בתנור אחר, אפשר לסמוך על המתירין. מקורות: רשב"א (חי' ביצה ד' ב', ד"ה והא; שו"ת ח"א תפה; חי' שבת כ"ט א', ד"ה והא). ר"ן (ב א ברי"ף, ד"ה כיון).

⁴² כן כתב רשב"א בחידושו, בתחלת דבריו, אבל אח"כ כתב שאפשר שהטעם משום דמקלא קלי, ואפילו אין עצים אחרים מותר. וכן בתשובותיו לא ברורה דעתו (שבס"י שלו כתב להחמיר, ובס"י תפה כתב להקל בזה). ראה שעה"צ (תקז, אות יז).

⁴³ והכי מוכחי מקצת נוסחי דגרסי מוסיף ומרבה עליהם עצים מוכנים. ר"ן.

⁴⁴ כן הוכיח ביה"ל (תקז,ב, ד"ה שלא) מדברי הרא"ש (סוס"י א) שכתב: ...הלכך בשבת ויום טוב ושני ימים טובים של ראש השנה אסור להדליק בלילי יום טוב שיווי הפתילה שכבו בראשונה. אם לא שנדלקו ונכבו בחול, דהשתא הוכנו מערב יום טוב וכן הלפידים שכבו בראשון. **אם לא שירבו עליהם עצים אחרים ויבטלם ברוב** כדבר מתנה. עכ"ל. והרי לפידיים לא נתערבו מקודם, וגם אם מערב אותם, יהיו גם אחר כך ניכרים. ודברי הרא"ש נובעים מדברי ספר התרומה (הל' שבת, סי רג).

⁴⁵ יו"ד צטו, (ראה ביאור הגר"א ס"ק יג). וכן הב"י (או"ח תקז,ב) הביא דברי הר"ן. ואף שבשו"ע (או"ח) סתם הדברים, ביאר המשנ"ב (ס"ק ז) דבריו על פי המבואר ביו"ד. אמנם בביה"ל (ד"ה שלא) נראה שנוטה להקל, כדעת הרא"ש, עיי"ש. וכתב עוד המשנ"ב (ס"ק ז), דאפילו לרמ"א שם (יו"ד צטו), שמחמיר מלבטל איסור לכתחלה אפילו בכי האי גוונא (ראה להלן), מודה הכא משום דהאיסור נשרף. מקורות: ר"ן (ב ב ברי"ף, ד"ה ומינה). רשב"א (שו"ת ח"א סי' שלו; סי' תפה; חי' ד' ב', ד"ה אבל בדרבנן).

⁴⁶ ולא דמי לנשרו ביום טוב, דבההיא ליכא אלא איסור דרבנן, גזירה שמא יעלה ויתלוש, אבל הנך שנשרו בשבת, אסורין מדאורייתא

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

כדעה ראשונה.⁴⁸

אין מבטלין איסור לכתחילה, מדרבנן או מדאורייתא: במשנה בתרומות מבואר שאם נפלה סאה תרומה לפחות ממאה, ואח"כ נפלו שם חולין, אם במזיד, אסור. בגמרא מבואר, שהוא מטעם שאין מבטלים איסור לכתחילה. דעת ראב"ד שאסור מן התורה לבטל איסור.⁴⁹ ודעת רמב"ם שהוא קנס דרבנן, מפני שביטל איסור. וכן כתבו רשב"א ור"ן בשם תוספות דכל איסורין שבתורה, מדאורייתא מבטלין אותן לכתחילה.²⁰ והשו"ע סתם דבריו.²⁴

הני מילי בדאורייתא, אבל בדרבנן מבטלין: דעת רבינו שמחה שמבטלים כל איסור דרבנן, אפילו בידיים.²² דעת ר"י בעל התוספות דהיינו דוקא באיסור דרבנן שאין לו שורש מן התורה, כמוקצה.²³ דעת רמב"ן ורשב"א שלבטל בידיים אסור, אף בשאין לו עיקר מהתורה, אמנם אם נפל מעצמו, מרבה עליו ומבטלו, אפילו יש לו עיקר מהתורה. ובתרומת חו"ל בלבד הקילו יתר משאר איסורין, לבטל בידיים.²⁴ ודעת רא"ש ורא"ה שאף באיסור דרבנן, אסור, אף לרבות ולבטלו.²⁵ והשו"ע פסק כרמב"ן ורשב"א. והרמ"א כתב בשם יש אומרים כרא"ש, ושכן נוהגין, ואין לשנות.²⁶

ביום טוב משום הכנה, ובאיסור דאורייתא אין מבטלין איסור.

¹⁷ **שאיין הכנה דאורייתא, אלא בביצה שנולדה ביום טוב שאחר השבת,** או בשבת שאחר יום טוב, שנגמרה מאתמול ביום קודש, שאז מתחדש בריה חדשה לגמרי. אבל העצים כבר נגמרו ביום חול, אלא שנתגדלו קצת בשבת, לית בהו משום הכנה דאורייתא, אלא כעין הכנה, מדרבנן (וכמו עגל שנולד ביו"ט שאחר שבת, דשחטינן ליה, אע"פ שנתגדל בשבת. וראה סוגיא קודמת, איסור הכנת נולד' מהתורה או מדרבנן, שכן דעת רמב"ן, רשב"א, ור"ן). ב"ח (תקז, ד"ה אע"פ). ובביאור הגר"א (תקז, סק ו) הוסיף, שהרי אף אם נתלשו ביו"ט עצמו אינם נאסרים אלא מדרבנן, א"כ מה שהוכנו לכך בשבת שלפניו, לא יהיה חמור יותר (שהרי מדאורייתא לא הכין כלל).

¹⁸ או"ח תקז, ב. ובביה"ל (ד"ה אפילו, ושעה"צ אות כח) הביא דברי המקילים (ונראה שנוטה לדבריהם). וכתב שביום טוב שלפני השבת, לכל הדעות אינו אלא מדרבנן. עיי"ש.

¹⁹ דמדקרי ליה (חולין צ"ח ב') לזרוע בשלה (זרוע של איל נזיר, שניתן לכהן ואסור לזרים, והאיל כולו נאכל לבעליו, כדין שלמים, אף שהתבשל עם האיל) חידוש הוא (שהותר לבטל האיסור), שמע מינה דמאי דאמרינן אין מבטלין איסור לכתחילה, דאורייתא הוא. ר"ן. יש להדגיש שגם לראב"ד, שאיסורו מהתורה, לאחר שנפלו, אפילו במזיד, אזי מדין תורה מתבטל ברוב ואין איסורו אלא דרבנן, וזה לשונו: **מיהו היכא דעבר ובטיל, מדאורייתא בטיל ואפילו במזיד. מדרבנן - במזיד לא בטיל,** בשוגג פליגי ר' יהודה ור' יוסי, וקיי"ל כר' יוסי דאמר בשוגג בטלי.

²⁰ והא דאמרינן דזרוע בשלה חידוש הוא, אין חידושו שמותר לבטלו, אלא שמצוה לבטלו, משא"כ בשאר איסורין שבתורה, שאין מצוה לבטלם לכתחילה. ר"ן.

²¹ יו"ד צט, ה. והשו"ך (ס"ק ז) הביא מחלוקתם, וכתב שמדברי הרב ר' מנחם עזריה בתשובה (ס"ל נז) מבואר שסובר כמאן דאמר שאסור מדרבנן. מקורות: רמב"ם (פיה"מ תרומות ה, ט). רשב"א (תורת הבית, בית ד, ריש שער ג). ר"ן (חולין לה ב ברי"ף). ראב"ד (איסור משהו, פרק ב, ד"ה והא דאמרינן הכא; הו"ד ברשב"א ור"ן).

²² והכסף משנה (הל' מאכלות אסורות, טוכו) כתב שמפשט דברי הרמב"ם נראה כרבינו שמחה, שכל שאינם איסורי תורה ממש מותר לבטל איסור לכתחילה. אמנם הגהות המרדכי (פרק כל הבשר) כתב שדעת הרמב"ם כר"י בעל התוספות, להלן בסמוך.

²³ וכבישולי נכרים וגבינה של נכרים, שאין להן עיקר אלא משום גזירה בלבד, ותרומת חו"ל וחלת חו"ל. וכתב הרשב"א שיש לו קצת על מה שיסמוך, מדאמרינן בבכורות בריש פרק עד כמה (כ"ז א') אמר שמואל: תרומת חו"ל מבטלה ברוב, כלומר ואפילו לאכלה זר. רבה מבטלה, ואכיל לה בימי טומאתו, וכו', אלמא תרומת חו"ל מבטלין אותה לכתחילה, ומערבין אותה בידיים ברוב, ואוכלה. וכן כתב הרמב"ם (הל' תרומות יג, א). שם פוסק הרמב"ם שתרומת חו"ל מותר לבטלה ברוב, ואוכלה בימי טומאתו.

²⁴ ואפילו להאכילה לזרים. ולדעת רבנו שמשון ז"ל, לא אמר אלא לכהן טמא, אבל לא לזרים. רשב"א. והביא הרמב"ן ראייה שבתרומת חו"ל הקילו יותר, ממשכת חולין (ריש פרק כל הבשר, עיי"ש).

²⁵ ומה שכתוב אבל בדרבנן מבטלין, היינו כמסקנת הגמרא, דוקא היכא דמקלי קלי איסורא.

²⁶ יו"ד צט, ו. מקורות: רמב"ן (ח' יבמות פ"ב ב', ד"ה עוד אני). רשב"א (תורת הבית הארוך, בית ד, שער ג). רא"ה (משמרת הבית). רא"ש

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות יום טוב, תקז)

ב. אף על פי שפעמים שנספרו מן הדקל ביום טוב או בשבת שלפניו אסור להסיקו, אם נשרו ביום טוב בתוך התנור, מרבה עליהם עצים מוכנים, שלא יהיו עצי אסור נפרים (ר"ן פ"ק דביצה), ומבטלן; ובלבד שלא יגע בהם עד שיתבטלו ברב. אבל אם נפלו בתנור בשבת, אסור להסיקו ביום טוב שלאחריו אפלו על ידי בטול ברב.

(יו"ד, הלכות תערובות, סימן צט)

ה. אין מבטלין אסור לכתחלה. ואפלו נפל לתוך התר שאין בו שעור לבטלו, אין מוסיפין עליו התר כדי לבטלו...
ו. אסור של דבריהם, אין מערבין אותו בידיים כדי לבטלו. ואם עשה כן, במזיד, אסור. אבל אם נפל מעצמו, ואין בהתר כדי לבטלו, מרבה עליו ומבטלו.

הגה: ויש אומרים דאין לבטל אסור דרבנן או להוסיף עליו, כמו באסור דאורייתא. וכן נוהגין, ואין לשנות. (טור בשם הרא"ש ובת"ה סימן צ"ד ובהגהת ש"ד ורא"ה בב"ה ור"ן ומרדכי ואגדה פ"ק דביצה)...

ביצה שנולדה באחד משני ימים טובים של גלויות

(ד' ב') אתמר, שני ימים טובים של גלויות - (1) רב אמר: נולדה בזה, מותרת בזה (דחד מינייהו חול הוא, וממה נפשך שריא). (2) ורב אסי אמר: נולדה בזה, אסורה בזה.

(ומקשה) לימא קא סבר רב אסי קדושה אחת היא?! והא רב אסי מבדיל מיומא טבא לחבריה (ומכרך המבדיל בין קודש לחול²⁷)!

(ומתרץ) רב אסי ספוקי מספקא ליה,²⁸ ועביד הכא לחומרא והכא לחומרא.

(ומברר) והשתא דידיעיןן בקביעא דירחא, מאי טעמא עבדינן תרי יומי?!

(ומבאר) משום דשלחו מתם: הזהירו במנהג אבותיכם בידיכם, זמנין דגזרו שמדא ואתי לאקלקולי.²⁹

(ס' ב). רבינו שמחה (הו"ד בהגהות מיימוניות, הלכות מאכלות אסורות, טו, כז, אות כ; וכן הובאה דעה זו בדברי הרשב"א). ר"י (פסחים ל' א', תוספות ד"ה לשהינהו).

²⁷ דקסבר קים לן בקביעא דירחא, ויום טוב שני חול גמור הוא, (ורק) משום מנהג אבותינו שלא ידעו בקביעת החודש כמונו, ועשאו מספק מאליהן (מעצמם), אנחנו עושין אותם. רש"י.

²⁸ אם חוק חכמים הוא שהוטל על הגלויות לדורות, ואפילו ירבו בהם חכמים יודעי העתים, יהיו עושין אותן שניים, אם כן הרי הוא מדברי סופרים כיום ארוך. או אם הן עשאו מאליהן מספק, וחד מינייהו חול, ולמאן דקים ליה בקביעא דירחא, בעי אבדולי. רש"י.

²⁹ זמנין דגזרי המלכות גזירה שלא יתעסקו בתורה, וישתכח סוד העיבור, ויעשו יום אחד, ואתי לקלקולי ולעשות חסר מלא ומלא חסר, ולאכול חמץ בפסח. רש"י.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

שני ימים טובים של גלויות, רב אמר נולדה בזה, מותרת בזה: רי"ף, רמב"ם ורא"ש פסקו כרב, שביצה שנולדה בזה תיאכל בזה. והראב"ן כתב שהנהיגו רבותינו הראשונים גאוני מגנצא בכולהו להחמיר, כרב אסי, גזירה יום טוב של גלויות, אטו שני ימים טובים של ראש השנה. והשו"ע פסק כרוב הראשונים.³⁰

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות יום טוב, סימן תקיג)

ה. אם נולדה ביום טוב ראשון, מתקרת ביום טוב שני, בשני ימים טובים של גלויות...

³⁰. או"ח תקיג,ה. מקורות: רמב"ם (שביתת יום טוב, א,כד). רא"ש (ס' א). ראב"ן (ריש ביצה, ד"ה איתמר שבת).